

Perniöön Eero muutti pysyvästi siirryttyään eläkkeelle kesällä 2012. Samalla näkökulma maaseudun kehittämiseen tuli entistä paikallisemmaksi. Hän toimi muun muassa paikallisen Leader-yhdistyksen Ykkösakselin puheenjohtajana ja kirjoitti kolumneja Salon Seudun Sanomiin. Perniöön Eero myös haudattiin 9.1.2016.

Maaseutututkijayhteisön muistokukat Eeron arkulle laski Hannu Katajamäki. Samalla hän lausui kirjoittamansa muistosäkeet:

Vavahduttava into, päälleikävä karisma
Suuret näyt, villin ankara älyn liike
Puheen, vahvan ja vakaan,
takana mies kultainen, sydän lämpöinen, tahtonsa vahvuinen
On jatkettava, täytyy jatkaa
Humiseva kätesi, näkyjesi poljento: eteenpäin, eteenpäin.
Sinä olet. Aina.

Amerikkalaista hokemaa *We are all Immigrants* sopii käyttää myös pohjalaisten yhteydessä. Niin suuri rooli muuttoliikkeillä on ollut historiallisen Pohjanmaan muotoutumisessa, niin 1800–1900-lukujen taitteen Amerikan siirtolaisuudessa kuin viime vuosikymmeninäkin. Paremman elämän tavoittelu siirtolaisena on ollut monelle pohjalaiselle varteenotettava vaihtoehto. Viime vuosikymmeninä muuttotappioalueesta on hiljalleen tullut myös vetovoimainen kohde maan sisäisille muuttajille.

Muuttoliikkeillä on kauaskantoiset vaikutukset, jotka tuntuvat niin yksilön kuin yhteisönkin tasolla, lähtö- ja tuloalueilla. Siirtolaisuuden tunnusluvut kertovat yhden puolen, kohtaamisen kokemukset toisen. Siirtolaisuus voi parhaimmillaan jalostua myönteiseksi tuntemukseksi, yhteistoiminnaksi ja yhteistyöksi. Siirtolaisinstituutin Pohjanmaan aluekeskuksen johtajan Markku Mattilan toimittamassa teoksessa *Aina Liikkeessä*. *Liikkuvainen Pohjanmaa* (2015) käsitellään etupäässä Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien muuttoliikkeitä historiallisista lähtökohdista ja eritellään viime vuosikymmenten kohtaamisten kokemuksia. Teoksen

KIRJA-ARVIO

JAAKKO MÄNTYLÄ

Mattila, Markku (toim.):
Aina Liikkeessä. Liikkuvainen Pohjanmaa. (2015).
Aluekeskuksen tutkimuksia
nro 7. Siirtolaisinstituutti,
Turku 2015. 226 sivua.
ISBN 978-952-5889-96-3.

lähtöasetelma on myönteinen: kun Pohjanmaalle on aina tultu ja täältä on myös aina lähdetty, on pohjalaisen helppo asettua maahanmuuttajan asemaan. Heijastuvatko siis Pohjanmaan vanhat siirtolaisperinteet yhä käsityksiimme?

Julkaisuun on saatu artikkeleita meritoituneilta alue- ja maantieteen, historian ja kotiseudun tutkijoilta. Myös nuorille tutkijoille on annettu mahdollisuus esitellä tutkimushankkeitaan. Näin monipuolisesti Pohjanmaan muuttoliikkeitä ei liene aikaisemmin tarkasteltu. Teos jakautuu neljään toisiaan tukevaan osioon, joista ensimmäinen *Pohjanmaa* kuvaa laveasti Etelä-Pohjanmaalta Peräpohjolaan ulottuvan alueen rakentumista, *Pohjanmaalta ja Pohjanmaalle* tulkitsee rajatun Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan muuttoliikkeitä 1800-luvun puolestavälistä lähtien keskittyen erityisesti viime vuosikymmeniin. Kolmannessa osiossa *Koettu Lakeus* näkökulma on siirtynyt kulttuurien kohtaamiseen ja erityisesti venäläisten kokemuksiin Etelä-Pohjanmaasta ja eteläpohjalaisista. Toimitustyön jälkeen julkaisuun on lisätty vielä neljäskin osio *Kaukana kotoa – Kokemuksia siirtolaiselämästä Amerikassa*, jonka temaattisesti voisi sijoittaa myös *Pohjanmaalta ja Pohjanmaalle* -lukuun.

Muinaisen Pohjanmaan siirtolaishistoriaan syventyminen on perusteltua erityisesti siksi, että viime vuosikymmeninä monet pitkäikäiset käsitykset alueen asuttamisesta on haastettu. Teoksen alkuosan historiallinen tarkastelu nojautuu tähän uusimpaan tutkimukseen, jossa esimerkiksi alueen autioituminen rautakaudella on kyseenalaistettu. (Leiviskä.) Pohjanmaa on pikemminkin ollut alati eri puolilta tulleiden siirtolaisaaltojen kohde. Näiden muuttoaaltojen kautta muodostui hiljalleen se laaja Pohjanmaa, jonka jakaminen maakuntiin ei ole historiallisesti oikeutettua eikä muutenkaan perusteltua ainakaan nykyisissä Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa. Pohjalaismaakuntien keskinäinen vuorovaikutus on ollut kaiken toimeliaisuuden elinehto. (Katajamäki.)

Tervatalouden aikana Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla oli yhteinen taloudellinen rakenne rannikon porvareista aina sisämaan tervanpolttajiin asti. Rannikon kaupunkien takana alkoi laivanrakennusvyöhyke, joka vaihtui kauempaan sisämaassa tervanpolttovyöhykkeeseen. Suomenselän tienoilla elätti kaskiviljely. Rannikon ja sisämaan monipuolinen vuorovaikutus loi perustan Pohjanmaan taloudelle. Tervatalouden loppuminen edisti muutakin taloudellista toimeliaisuutta 1800–1900-lukujen taitteessa. Tuotantosuunnan vaihtaminen tai poliittisen epävarmuuden ilmapiiri on kuitenkin aina edistänyt myös siirtolaisuutta Merenkurkun toiselle puolen. Sundsvallin saharannikolta löysivät monet ruotsinkieliset pohjalaiset toimeentulonsa 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. (Mattila.) Yhteinen kulttuurialue rannikon molemmin puolin säilytti elinvoimansa vielä Suomen siirryttyä Venäjän alaisuuteen. Saharannikolle muuttaminen väheni, kun Amerikan siirtolaisuus kasvoi joukkoliikkeeksi 1800–1900-lukujen taitteessa. Tavallisten siirtolaisten kokemusten erittely lisää ymmärrystä tästä sinänsä hyvin tunnetusta ja paljon Pohjanmaata muokanneesta tapahtumasarjasta. (Enlund.)

Toiseuden kokemukset kuuluvat yhtä lailla Pohjanmaalta lähteneiden amerikansiirtolaisten kokemuksiin kuin alueelle saapuneiden maahanmuuttajien arkeen. Kulttuurien kohtaamista on tutkittu paljon viime vuosikymmenten ja viime vuosisadan joukkomuuton konteksteissa. Kauemmaksi historiaan ulottuva analyysi voi auttaa oivaltamaan syvällisemmin omien asenteidemme ja myös pelkojemme vuosisataisia juuria, hitaasti muuttuvia kulttuurin syvärakenteita. Erityisesti suhde venäläisiin on ollut Pohjanmaalla visainen. Kielteisin mielikuvin latautuneita muistiin paikkoja on

K löydettävissä esimerkiksi Kuortaneen maisemasta, kun pitäjän taistelut näyttelivät tärkeää osaa Suomen sodassa. (Riukulehto & Rinne-Koski.) Kollektiivinen muisti säilöö myös ei-aineelliset muistot, jotka vuorostaan muovaavat asenteita. Vieraan kohtaaminen vaatiikin näiden omien ennakko-oletusten kriittistä tarkastelua. Kohtaamisen mekaniikkahan kurkottaa lähtökohtaisesti jo kahteen suuntaan: suureen ryhmään saatetaan suhtautua vihamielisestikin, mutta yksilötason kontaktit haastavat usein perinteiset puhetavat. (Lahtinen.)

Tämä asetelma on ollut historiallisesti tosi niin suhtautumisessa sota-ajan vankeihin kuin näkemyksissä modernista maahanmuutostakin. Maahanmuuttajien kotouttamisen ainesosat ovat kuitenkin varsin luonnollisia: perhe, läheiset ihmiset, työ ja koulutus ovat ratkaisevia uuteen yhteiskuntaan sitouttamisessa. (Packalén.) Tämä pätee niin venäläisiin maahanmuuttajiin kuin Kauhajoelle saapuneisiin vietnamilaisiin siirtotyöläisiin, joiden juurtumista paikkakunnalle edistivät ratkaisevasti kaupungin turkitoimet ja paikallinen elinkeinoelämä. Kotouttamisen haasteet kasvavat kuitenkin lähtö- ja tulomaan etäisyyden mukaan, tästä todistavat myös vietnamilaisten moninaiset vaiheet Kauhajoella. (Uusitalo.)

Vietnamilaisten työperäinen maahanmuutto on pieni osa muuttoliikkeiden suuressa kuvassa. Etelä-Pohjanmaan kansainvälistyminen on jäänyt toistaiseksi vähäiseksi. Erityisen hyvin erot näkyvät vertailtaessa Seinäjokea ja Vaasaa. Kaupunkien tulomuuttajat ja heidän motiivinsa ovat olleet pitkään varsin erilaiset. Siinä missä Vaasa on kansainvälistynyt, on Seinäjoen kasvua ruokkinut maan sisäinen muuttoliike. (Sotaniemi.) Onko historiallinen kokemus siirtolaisuudesta jalostunut ymmärtäväksi asenteeksi ainoastaan nykyisessä Pohjanmaan maakunnassa? Vastaus on kyllä ja ei. Etelä-Pohjanmaan elinkeinorakenne ei ole suosinut tulomuuttoa muualta Suomesta, ulkomaista puhumattakaan. Kun ensimmäiset maahanmuuttajat ovat saapuneet, on vastaanotto ollut monella pienellä paikkakunnalla ristiriitainen, mikä on osaltaan jarruttanut tuloaikeita. Asenneilmaston koheneminen tapahtuu kuitenkin kasautuvasti kontaktien ja kohtaamisten kautta, se on myös *Aina liikkeessä* -teoksen keskeisin sanoma. Pohjanmaalta on yleensä lähdetty hakemaan parempaa elämää muualta, historialliset perinteet velvoittavat saman mahdollisuuden antamista myös muille.